

УКРАЇНЬСЬКА СІМ'Я В МІЖКУЛЬТУРНИХ ТА ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИХ ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2026.8150>

БОНДАРЕНКО Галина Борисівна

кандидат історичних наук,
завідувач відділу «Український
етнологічний центр», провідний
науковий співробітник Інституту
мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М.Т. Рильського
Національної академії наук України,
м. Київ, Україна

Галина Михайлівна БЕВЗ

доктор психологічних наук, професор,
завідувач відділу психології спілкування
Інституту соціальної та політичної
психології Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Докорінна зміна умов функціонування українських родин в умовах повномасштабної війни поставила перед науковою спільнотою нові дослідницькі завдання, що не мають готових відповідей у попередньому досвіді. Осягнути трансформації, що відбулись, можна лише на засадах міждисциплінарної кооперації, яка дає змогу побачити сім'ю водночас як соціальний, культурний феномен, психологічну систему, правовий інститут і демографічну одиницю. 14-15 травня 2026 р. відбулась II Науково-практична конференція «Українська сім'я в міжкультурних та трансдисциплінарних вимірах сучасності» (Київ – Миколаїв). Науковий захід було організовано спільними зусиллями Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України, Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана, Національного університету біоресурсів і природокористування України, Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Робота конференції дала змогу окреслити актуальні напрями подальших досліджень української сім'ї в контексті сучасних соціогуманітарних та військово-політичних викликів.

Ключові слова: трансдисциплінарність; соціальний інститут; сім'я; дослідження; повсякденність; наукова термінологія.

Докорінна зміна умов функціонування українських родин в умовах повномасштабної війни поставила перед науковою спільнотою нові дослідницькі завдання, що не мають готових відповідей у попередньому досвіді. Осягнути трансформації, що відбулись, можна лише об'єднавши зусилля представників різних галузей науки: психології, соціології, культурної антропології, демографії, правознавства, педагогіки, медицини. Саме

така міждисциплінарна кооперація дає змогу побачити сім'ю водночас як соціальний, культурний феномен, психологічну систему, правовий інститут і демографічну одиницю – і на цій підставі виробляти рішення, які матимуть реальний вплив на практику соціальної та психологічної допомоги.

14-15 травня 2026 р. відбулась II Науково-практична конференція «Українська сім'я в міжкультурних та трансдисциплінарних вимірах

сучасності» (Київ – Миколаїв). Науковий захід було організовано спільними зусиллями п'яти установ: Інституту соціальної та політичної психології НАПН України (відділ психології спілкування), Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України (відділ «Український етнологічний центр»), Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана (кафедра педагогіки та психології), Національного університету біоресурсів і природокористування України (кафедра психології), Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (кафедра педагогіки, психології та менеджменту освіти). Захід був проведений за технічної підтримки БФ «Шанс на зміни» (Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України, 2026; Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2026).

Конференція, що відбулась, вже вдруге об'єднала дослідників і практиків із різних інституцій та регіонів України, і стала простором спільного осмислення, обміну знаннями й пошуку відповідей на запити, що постають сьогодні перед інститутом сім'ї в Україні. Цього року участь у роботі конференції взяли і зарубіжні дослідники. З доповіддю «Повільне виховання: якісні батьківсько-дитячі стосунки в ретроспекції польських студентів» виступив доктор теології Павел Мацяшек (Університет Яна Длугоша, Польща).

Поєднання науково-теоретичного та практичного складників – ключова риса заходу. Перший день конференції включав наукові доповіді та постерні презентації здобувачів освіти, другий – сім авторських майстер-класів, що пропонували учасникам конкретні інструменти роботи із сім'ями в кризових умовах: від трансгенераційного аналізу імен і прізвищ (І. Кучманіч) до ціннісно-орієнтованого консультування пар і авторських психологічних ігор (Л. Опанасенко).

Особливе місце в програмі посіли доповіді та проекти, присвячені функціонуванню сім'ї в умовах війни: «Українська сім'я в умовах війни: погляд демографа» (Л. Слюсар), «Актуалізація психологічних захисних механізмів подружжя в умовах війни» (О. Ващенко), «Резильентність подружжя в умовах війни» (Г. Семенюк), «Діагностика стратегій подолання стресу в українських родинах: апробація авторського інструментарію» (І. Гаркавець); майстер-клас «Баланс «робота – сім'я» в умовах війни: міждисциплінарний підхід до психологічної підтримки» (Н. Кулачек); соціальні проекти «Програма возз'єднання родин після повернення військових додому: Готові до зустрічі» (С. Фесук) та «Програма психосоціальної допомоги сім'ям: Відновлення після втрат» (В. Наумов, Т. Наумова).

Конференція охопила також широке коло питань, пов'язаних з різними аспектами родинного життя: форми сімейного життя у правовому полі (З. Ромовська), маркери національно-культурної ідентичності в міжнародних родинах (Г. Бондаренко), різдвяна обрядовість у сімейній культурі українців (О. Чебанюк), еволюція сімейних цінностей, емоційна саморегуляція батьків як чинник почуття безпеки дітей, правове регулювання сімейних відносин. Значимою подією конференції стала презентація словника-довідника «Сім'я та освіта», присвяченого термінологічному полю соціального інституту сім'ї (Г. Бевз). Поява цього видання є безпосереднім результатом роботи І конференції: саме тоді виникла ідея його створення, яка відтепер отримала втілення у вигляді важливої наукової праці (Бевз & Приходько, уклад., 2025).

Упродовж роботи конференції тривав міждисциплінарний діалог: учасники мали змогу ознайомитись із методами досліджень одне одного, обмінялись знаннями про дослідницький інструментарій, нові фахові видання, поглибити розуміння суміжних наукових підходів. Під час майстер-класів присутні долучились до репрезентації

різних форм соціальної підтримки та психологічної допомоги родинам, у тому числі родинам військовослужбовців, авторських методів роботи (окрема через мистецькі та релігійні проекти). Окремі положення доповідей, майстер класів жваво обговорювались; до дискусії активно долучались студенти та аспіранти. Відбувся повноцінний обмін думками і зворотний зв'язок між доповідачами та аудиторією. За підсумками заходу організатори отримали численні подяки від учасників і слухачів.

Під час роботи конференції окреслено актуальні напрями сучасних *трансдисциплінарних досліджень української сім'ї*, серед яких:

- створення комунікативного простору трансдисциплінарного вивчення сім'ї засобом консолідації науковців та практиків у конференції (Чайка, 2011);
- узгодження та розвиток термінологічного апарату трактування простору сімейного життя та сімейних відносин в суспільстві (Бевз & Приходько, 2025);
- імплементація трансдисциплінарного підходу у вивчення складних соціальних явищ, як-то соціального інституту сім'ї (Бевз, 2022; Nicolescu, 2007; Чайка, 2011);
- розширення прикладного обміну інструментами роботи з сім'ями та їх впровадження у практику профільних громадських об'єднань, фондів, організацій та освітніх установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бевз, Г.М. (2022). Трансдисциплінарний підхід у психологічних дослідженнях реформи освіти як складного явища. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*, 22(51), 28–46. [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22\(51\)-28-46](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22(51)-28-46)
- Бевз, Г., & Приходько, Ю. (Уклад.). (2025). *Сім'я і освіта* : тематичний словник-довідник [Електронний ресурс]. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2025/12/slovnikbevz2025.pdf>
- Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. (2026). *Українська сім'я у фокусі трансдисциплінарних студій*. https://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2631&Itemid=470
- Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. (2026). *Науково-практична конференція «Українська сім'я в міжкультурних та трансдисциплінарних вимірах сучасності» (14 -15 травня 2026 року)*. <https://ispp.org.ua/2026/02/05/naukovo-praktychna-konferencziya-ukraiinska-simya-v-mizhkulturnyh-ta-transdyscyplinarnyh-vymirah-suchasnosti-14-15-travnja-2026-roku/>

- Чайка, Я.М. (2011). *Трансдисциплінарність як умова розв'язання складних комплексних проблем (філософсько-методологічний аспект)* [Автореферат дисертації кандидата наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].
- Nicolescu, B. (2007). Transdisciplinarity as methodological framework for going beyond the science and religion debate. *Transdisciplinarity in Science and Religion*, (2), 35–60. <https://www.printfriendly.com/p/g/XVMMSC>

THE UKRAINIAN FAMILY ACROSS CULTURES AND DISCIPLINES IN TODAY'S WORLD

Halyna Bondarenko

*PhD in History, Head of the Ukrainian Ethnological Centre Studies, Lead Research Fellow,
Rylsky Institute of Art, Folklore and Ethnology National Academy of Sciences of Ukraine Kyiv
Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Halyna Bevz

*DSc in Psychology, Professor, Head of the Department of Communication Psychology, Institute
for Social and Political Psychology of the National Academy of Educational Sciences of
Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract. *The full-scale war has fundamentally transformed the conditions in which Ukrainian families function, confronting the scientific community with new research tasks that have no ready answers in prior experience. Understanding these transformations requires interdisciplinary cooperation — an approach that allows the family to be seen simultaneously as a social and cultural phenomenon, a psychological system, a legal institution, and a demographic unit. On May 14-15, 2026, the Second Scientific and Practical Conference 'The Ukrainian Family in Intercultural and Transdisciplinary Dimensions of Modernity' was held in Kyiv and Mykolaiv. The event was organised jointly by the Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, the Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, and the Mykolaiv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education. The conference helped to identify priority directions for further research on the Ukrainian family in the context of contemporary socio-humanitarian and military-political challenges.*

Keywords: *transdisciplinarity; social institution; family; research; everyday life; scientific terminology.*

Отримано: 1 червня 2026 р.

Прийнято: 22 червня 2026 р.

Опубліковано: 30 червня 2026 р.